

Predikatie over Psalm 68:20, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 29 augustus 1951 te Den Haag ter gelegenheid van zijn vijftigjarig jubileum als predikant

Gezongen: Psalm 65:1 en 2.

Gelezen: Romeinen 10.

Gebed:

Algenoegzaam en aanbiddelijk Opperwezen, eeuwig, enig en drie-enig God, uit Wie en door Wie en tot Wie alle dingen zijn, doe ons naderen tot U met diepe eerbied en in de vreze van Uw Naam. Gij hebt ons bewaard, niet alleen bij het leven, maar ook bij de gezondheid en de krachten. Hoe groot zijn deze voorrechten en hoe geheel anders had het kunnen zijn. Doe ons Uw goedheid opmerken, erkennen en waarderen. Laat ze ons leiden tot U en ons ons doen verbinden aan U. Bij U is de fontein des levens, in Uw licht zien wij het licht. En U te kennen, dat is het waarachtige leven. Wie het voorrecht heeft van U te aanschouwen, leeft, leeft tot in alle eeuwigheid.

Wil ons aanzien en gedenken in de Heere Jezus. In onszelf aangemerkt zijn wij gans verwerpelijk. En wij kunnen nooit iets voortbrengen waarop Gij geen aanmerking zoudt kunnen maken. Wij zijn onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. En zelfs wat ons van U geschonken wordt en door U in ons hart wordt gewerkt, bevleken wij met het onze. Zo zijn het dan Uw goedertierenheden dat wij niet vernield zijn geworden, dat Uw barmhartigheden geen einde hebben.

Door Uw voorzienigheid zijn wij met elkander aan deze plaats vergaderd, geschaard om Uw Goddelijk Getuigenis. Ja, laat het dat wezen: geschaard om Uw Goddelijk Getuigenis. Laat de aandacht niet gevestigd zijn op een mens, maar op Uw Woord, dat eeuwig zeker is en dat het laatste zal zijn. Geef ons dit Woord te spreken, naar de zin en mening van Uw Geest. Wij hebben nu al zovele jaren mogen spreken, dankzij Uw goedheid, Uw verdraagzaamheid en Uw barmhartigheid. Laat het ook in deze ogenblikken nog uitgaan en laat het strekken tot verheerlijking van Uw Naam en dienen tot behoud van onze onsterfelijke zielen. Leer ons hoe dit Woord te verstaan is en hoe het te gebrui-

ken is. Laat ons hierin niet mistasten, maar doe ons wandelen in het midden van de paden des rechts.

Treed niet in het gericht met ons, want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn. Gedenk Uw Kerk over de ganse aarde. Houd haar staande onder alles en ondanks alles. En zo het bestaat in Uw raad, wil haar nog uitbreiden, ook door onze dienst.

Gedenk ons volk, de regering, de koninklijke familie. Erbarm U over een mensdom dat maar niet kan noch wil inzien dat het niets anders vermag dan zichzelf te gronde richten. Maar wilt U dit, zo het bestaat in Uw raad, niet toelaten en nog invloed ten goede uitoefenen.

Zegen en gedenk onze zieken. Leer nog van ziek- of sterfbed het wenden naar U bij Wie uitkomsten zijn ook tegen de dood.

Amen.

Gezongen: Psalm 116:9, 10 en 11.

Wij vragen, mijn zeer geachte toehoorders, gedurende enige ogenblikken uw aandacht voor een woord uit de 68e Psalm. Het is een gedeelte van het 20e vers, en het luidt:

‘Geloofd zij de Heere.’

‘Geloofd zij de Heere.’ Op de 25e augustus van het jaar 1901 deed ik intrede als Nederlands Hervormd predikant in de gemeente te Yerseke. Het zijn echter geen vijftig jaren dat ik het Evangelie verkondig. In het begin gevoelde ik dat de bekering noodzakelijk is. En na verloop van korte tijd begreep ik dat ik Christus miste. Vanaf het jaar 1911 heb ik het Evangelie mogen prediken.

Ik voelde dat in de Hervormde Kerk geen plaats was voor de vreze Gods. En de gedachte dat ik als Nederlands Hervormd predikant zou leven en sterven, was mij ondragelijk. In het jaar 1913 maakte ik bekend dat ik mij niet langer gehouden achtte om de reglementen van de Nederlandse Hervormde Kerk te gehoorzamen.

Ik heb mijzelf niet bevrijd. Ik heb gewacht, kunnen wachten, mógen wachten. En in het jaar 1914 behaagde het de Heere om mij uit te leiden, maar niet dan nadat Hij mij in het voorafgaande jaar had doen

zien en bekennen dat ik persoonlijk de oorzaak was van de toestand waarin zich de Nederlandse Hervormde Kerk bevond.

'Geloofd zij de Heere.' Wanneer dit woord uit uw hart mag opkomen, dan is u een bevoorrecht mens. Iemand die zowel zijn naaste als de Heere kan danken, is gelukkig.

'Heere'. Waaraan of aan wie hebben wij bij dit woord te denken? Aan God. Maar welke God? En: wie *is* God? De Gemeente, de Schrift, wij, zeggen dat de Schepper van hemel en aarde, de Vader van de Heere Jezus Christus, en in Christus de Vader van alle gelovigen, God is: de Rechtvaardige, de Heilige, de Waarachtige en de Getrouwe, de Eeuwige en de Alomtegenwoordige, de Drie-enige. Er is geen andere God. Hij is een God vóór ons en in ons, zo wij geloven.

Ik zeg: *zo wij geloven*. Wat is het geloof? Het geloof is een zien, een zien van de dingen die des Geestes Gods zijn. De mens die gelooft, ziet God. 'Wij allen, met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest', 2 Korinthe 3 vers 18. De mens die niet gelooft, of hij wiens geloof niet oprecht is, hangt bij zijn levens- en wereldbeschouwing af van zijn opvoeding, van de omstandigheden, van wat hij meent dat zijn belangen zijn, van de mensen, van zichzelf. *Hij heeft géén kennis!* 'De natuurlijke mens', zo schrijft de apostel Paulus in 1 Korinthe 2 vers 14, 'de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.'

'Geloofd zij de Heere.' Het woord 'Heere' wordt op tweeërlei wijze geschreven, met vijf hoofdletters, maar ook wel met één hoofdletter. Wanneer het geschreven staat met één hoofdletter, dan betekent het dat God de Drager is. Hij draagt hemel en aarde, al wat er is. 'Dewelke', zo schrijft majestueus de schrijver van de brief aan de Hebreeën, 'Dewelke, alzo Hij is het Afschijnsel van Gods heerlijkheid, en het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het woord Zijner kracht' (Hebr. 1:3). Wanneer de Heere ook maar één ogenblik Zijn hand terugtrok, dan zou alles weer tot het niet wederkeren. Hij draagt, en ik mag wel zeggen verdraagt, de Zijnen. 'U', zo schrijft de apostel Petrus in 1 Petrus 1 vers 5, 'u die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof

tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in den laatsten tijd.' En zij die geloven, steunen op Hem. 'Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen', Psalm 9 vers 11. En wanneer deze steun hun begaf, dan zouden zij verzinken. Maar dit is niet mogelijk, want de Heere is de Onveranderlijke en laat niet varen de werken Zijner handen.

'*Geloofd zij de Heere.*' Dit, toehoorders, is een woord van de dichter van de 68e Psalm, maar niet alléén een woord van hém, maar van de ganse levendgemaakte Gemeente van Jezus Christus. Niet zodra heeft God in een punt des tijds iemand begenadigd, of hij barst los in woorden als deze: 'Geloofd zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop', 1 Petrus 1 vers 3.

'*Geloofd zij de Heere.*' Op de kennis komt het aan. Hoe verkrijgt men kennis? Door openbaring. Menigeen houdt het ervoor dat men haar kan bekomen door opvoeding, lezen van de Bijbel en andere boeken, bijwonen van voorlezingen en predikaties, studie, nadenken. Maar dit is alles misgetast. Én de zogenaamde gelovige én de zogenaamde ongelovige, beide vergissen zich. De Gemeente van Jezus Christus heeft, behalve het Woord, de Heilige Geest. En het is de Heilige Geest Die de zaken waarvan het Woord een teken is, laat zien. Dit is de waarachtige kennis.

Deze kennis is hartvernederend. De apostel Paulus schrijft van zichzelf dat hij is de grootste van alle zondaren en de minste van alle heiligen (1 Tim. 1:15, Ef. 3:8). Er is geen gelovige op de ganse aardbodem, die dit ook niet van zichzelf zegt. Geloof, waarachtig geloof, betekent de vernietiging van het eigen ik. En daar waar het eigen ik niet is vernietigd, daar is ook het waarachtige geloof niet te vinden. 'Die de doden levend maakt,' zegt de apostel Paulus in Romeinen 4 (vs. 17), 'en roept de dingen die niet zijn, alsof zij waren.'

De kennis welke men deelachtig wordt door de openbaring van God aan ons en in ons, is tegelijkertijd vernieuwend. Godsdienstige mensen discutereren graag over wedergeboorte. Ik heb u dikwijls gezegd dat men over de dingen van de religie niet moet discutereren; men moet ze ervaren. En zo is het met de wedergeboorte. Deze wordt ervaren. Die gelooft, is wedergeboren – niet krachtens een stelling die hij vindt in de Bijbel of in godsdienstige werken, maar krachtens de ondervinding die

hij ervan heeft. En zo is het ook dat men, niet zodra men gebracht is tot het geloof, zegt: ‘Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden’ (2 Kor. 5:17).

Als nu iemand zo gebracht is tot de kennis en aanbedding van God, dan heeft hij vreugde. Hij had geen vreugde gekend. Er is in de hele wereld geen vreugde te vinden. In het lachen heeft het hart smart, zegt Salomo (Spr. 14:13). En wanneer iemand niet gebracht is tot de kennis en aanbedding Gods, heeft hij nooit een ogenblik gehad waarin hij vreugde bezat. Maar deze vreugde heeft hij nu niet om wat hij ontvangen heeft – het is een vreugde in God. Hoor Maria eens in haar bekende lofzang: ‘Mijn ziel maakt groot den Heere, en mijn geest verheugt zich in God mijn Zaligmaker’ (Luk. 1:46, 47). Maria eindigt niet in de eer die haar geschonken is geworden, maar in de Heere. Zij is als het ware opgetrokken in God. En zo is het met een mens die gebracht is tot het geloof, maar ieder in zijn mate.

Met deze vreugde gaat gepaard een diep gevoel van onwaardigheid. Wanneer een mens die van God is begenadigd geworden, alle mensen kende, álle mensen, dan zou hij zeggen: Al deze mensen waren waardiger of zijn waardiger dan ik. ‘Ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen’ (Luk. 7:6). En David: ‘Wie ben ik, Heere HEERE, en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt?’ (2 Sam. 7:18). Hij is er alles bij ingeschoten. En nu zegt hij met de dichter van de 73e Psalm: ‘Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde’ (Ps. 73:25). Hij heeft gekozen voor eeuwig, en hij wenst slechts in staat gesteld te mogen worden om de Heere te volgen, in elke weg, en in alle omstandigheden. Immers, *hij* is als het ware uitgewist, en *God* is álles geworden.

Hij heeft lief. En wat heeft hij lief? De Heere, Zijn eeuwige raad, Zijn heilige wil, Zijn onveranderlijk Getuigenis, Zijn gezegend volk – zelfs, *zelfs* het kruis! Het kruis, maar dan niet alleen het kruis dat hij direct van de hemel ontvangt, maar ook dát kruis dat mensen toegelaten wordt op hem te leggen. Het geheim hiervan, wilt u het weten? Stelt u er belang in? Het is dit: hij is met God verzoend. En dit betekent dat hij met alle dingen verzoend is; de voorzienigheid des hemels doet hem geen kwaad.

Wij hebben u, toehoorders, gedurende vele jaren het Evangelie mogen prediken. En als ons leven nog wordt verlengd, dan wensen wij daarmee, zo God het wil, nog voort te gaan. Het is altijd hetzelfde en tegelijkertijd is het nooit hetzelfde! Het is hier gelijk het gezegd is door de dichter van de 119e Psalm: 'In alle volmaaktheid heb ik een einde gezien, maar Uw gebod is zeer wijd' (vs. 96). Ik kan u verklaren dat ik in oprechtheid kan zeggen dat ik nog moet beginnen, dat ik nog niets gezegd heb. En hetzelfde zou ik getuigen als ik nóg tien of twintig jaren voor u zou optreden. Het is leven en geen systeem – niet van beneden, maar van boven.

Het doet mij leed dat de meesten van u hun hart gesloten hebben gehouden voor Christus. Hij is tot u gekomen! Maar gij hebt Hem niet aangenomen. De Heere geve dat het nog anders worde, voordat het te laat is. Zij die zich niet kunnen losmaken van de gedachten aan de eeuwigheid, breken door, spoedig! Want de tijd is kort en de eeuwigheid is lang. Hebt gij u weleens gerealiseerd, voor zover een mens dat vermag, ik bedoel dus nog zonder de werking des Geestes, wat het is om geroepen te worden om rekenschap te geven voor een heilig, rechtvaardig en goeddoend God? Hebt gij u dit weleens gerealiseerd?

Het is helaas aannemelijk dat nog velen zich vergist hebben. Dat zij ontdekt mochten worden. Want vindt u niet dat dit wel tot de verschrikkelijkste dingen mag gerekend worden: menen in te gaan en niet te kunnen? Zoals de Heere Jezus gewaarschuwd heeft: 'Strijdt om in te gaan door de enge poort; want velen (zeg Ik u) zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen' (Luk. 13:24). Waarom niet kunnen? Op deze vraag moet u het antwoord hebben. Als u een begenadigd mens zijt, dan hébt u dit antwoord ook. Het is een heilgeheim.

Bezit u het geloof? Niet úw geloof. Dat vindt men in de wereld overvloedig. Maar het geloof 'naar de werking der sterkte Zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij Hem uit de doden heeft opgewekt' (Ef. 1:19, 20). Bezit u *dit* geloof? Het geloof dat, zoals ik u gezegd heb, ontstaat uit de vernietiging van de mens? Velen geloven, maar zij hebben hun leven niet verloren – en een geloof waarbij men zijn leven niet verliest, dat is een schijn geloof. Stelt gij Christus boven de gehele wereld? En kunt u merken dat u hoe langer hoe meer gaat zien wat wereld is? Kunt u merken wat wérelld is? Is uw geestelijk voedsel het

Woord? Petrus schrijft in 1 Petrus 2 vers 2: 'Zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk', dat is: het Woord, 'opdat gij door dezelve moogt opwassen.' Wordt u gedurig opgewekt om te herhalen wat u eenmaal gesproken hebt (tenminste als u een gelovige zijt): 'Hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus' wil schade geacht', en wat er volgt in het derde hoofdstuk (vs. 7 e.v.) van Paulus' brief aan die van Filippi? En eindelijk, de apostel zegt in 1 Korinthe 13: 'En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie; doch de meeste van deze is de liefde' (vs. 13). Weet gij wat liefde is? Bezit gij haar? En hebt gij lief God en uw naaste? De Heere boven al. En uw naaste... nee, niet uw naaste van wie u verwachtingen hebt, die u in dit leven diensten bewijst, of welke u sympathiek vindt. Dat is geen liefde. Dat is egoïsme! Maar uw naaste, alléén omdat hij een schepsel van God is. En ziet gij deze naaste in de hand van God? Als hij u wel doet, dankt gij hem dan zonder in hem te eindigen, maar in de Heere Die hem gebruikt? En wanneer hij u verdriet doet, kunt gij hem dan zien en ziet gij hem als een werktuig in de hand van Hem Die alle dingen bestuurt en regeert naar Zijn vrijmachtig welbehagen? En voelt gij in uw hart dat Hij u niet anders deed dan goed? Dit is het geloof, en het andere is een waan!

Hoe ik sta tegenover de kerken, dat is u bekend. En hierin is nooit verandering gekomen vanaf het ogenblik dat ik mijn overtuiging aangaande deze zaak deelachtig werd, en dat is het jaar 1913. Er zal ook nooit verandering in komen. Ik heb na 1913 twee oorlogen beleefd, en nu hebben wij wat genoemd wordt de 'koude oorlog'. Deze is er om de volkeren der wereld nog te waarschuwen. Men heeft vele gemeenten gesticht en kerken gebouwd, en men is bezig om van de Nederlandse Hervormde Kerk – die nooit Kerk van God meer zal worden, en het ook niet meer is – iets beters te maken dan zij nu is. Maar we zijn niet wedergekeerd tot de waarheid, tot de waarheid gelijk zij in Christus Jezus is. Op de tekenen der tijden hebben we niet geleerd acht te geven. En ik geloof niet dat de kerken van deze tijd veel te maken hebben met de waarheid. Na mijn vertrek uit dit leven zullen zware wolven inkomen, die de kudde niet zullen sparen. Hij Die gezegd heeft: 'Ik, ja, Ik zal naar Mijn schapen vragen en zal ze opzoeken' (Ezech. 34:11), beware u.

Amen.

Gebed:

Gij hebt ons, Heere, dit nog willen schenken. Gij hadt het ons kunnen onthouden. Ach, dat wij er U dan voor danken mochten. Wil genadiglijk vergeven al hetgeen erin was dat niet goed was. En wil het ook gebruiken om ons te brengen tot onszelf. En laat ons dan niet toe onszelf weer te verlaten zonder wedergekeerd te zijn tot U. Dat immers was het grote voorrecht van de jongste zoon uit de gelijkenis. Ons wordt gezegd dat hij tot zichzelf gekomen was en daarna tot zijn vader was wedergekeerd. En dat is de bekering, de bekering die uit U is, en die tot U is.

Doe ons dan wat gezegd is, overdenken. Laat ons het niet martelen met ons verstand. Want het verstand laat na de ware grond van 't wel-doen op te merken. Maar laat ons eens het toelaten om in ons in te dringen. En doe ons er ons dan rekenschap van geven. En zo zou het nog voordeel kunnen aanbrengen, voordeel voor het leven in deze tijd, en voordeel ook voor het leven na deze tijd. En wat zou dat niet gelukkig zijn! Want Gij zeydet eens, Heere: 'Wat baat het een mens, zo hij de gehele wereld gewint en lijdt schade zijner ziel? Of wat zal een mens geven tot lossing van zijn ziel?'

Wil ons nu brengen waar wij zijn moeten, ons op onze wegen beveiligen, en ook morgen en overmorgen, en zolang als het U behaagt ons hier te laten. En wanneer wij dan, ieder op zijn wijze, de raad Gods zullen gediend hebben, laat dan de gestalte van ons hart zijn vertolkt in de straks aangehaalde woorden: 'Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde.'

Amen.

Gezongen: Psalm 33:11 en Psalm 72:11.

Catechisatie over het grote gebod in de Wet, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 23 april 1947 te Den Haag

Gezongen: Psalm 25:1, 2 en 3.

Gebed:

Doe ons, Heere, door Uw genade naderen tot U met diepe eerbied en met het besef dat Gij wilt gezocht worden, en dat wij U volstrekt nodig hebben: dat wij zonder U dood zijn, dat wij alleen terecht komen wanneer wij door U worden geleid en worden ontdekt aan en verlost van onszelf. Ach, doe ons dit recht weten, opdat wij mogen leren verstaan dat het waarlijk waar is; dat het ons tot troost is wanneer men zichzelf niet toebehoort.

Gij hebt ons bewaard, niet alleen bij het leven, maar ook bij de gezondheid en de krachten. Er zijn er die deze voorrechten niet hebben. Er zijn er die ziek zijn, en onder dezen die ernstig ziek zijn, voor wie ook gebed gevraagd werd. Wij leggen ze voor U neder, en bidden U dat het U behagen mocht de sprake te doen doordringen tot in het diepste van hun ziel. Want Gij zegt: 'Hooft de roede en Wie ze besteld heeft.' Dat het mag komen tot onderwerping aan en bekering tot U. Ach, droevig zou het zijn als het onopgemerkt voorbijging! Dan zou het wezen: 'Gij hebt hen geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld.'

Gedenk ons in deze ogenblikken en schenk ons wat wij behoeven. Leid ons in de waarheid. Laat ieder voor zich, hij die spreekt, maar ook ieder die gekomen is om te horen, uit zijn hart doen opgaan: 'Leid mij in Uw waarheid; leer ijj'rig mij Uw wet betrachten.'

Amen.

Wij hebben de vorige keer gesproken over het onderscheid tussen de Wet en het Evangelie. Van dit gedeelte van dit onderwerp stappen wij nu af en wij gaan weer terug tot de Wet.

Wij weten dat de Wet geschreven is geweest op tafelen, op stenen tafelen. Waarom dit zo geweest is, kan niemand met enige zekerheid zeggen. Wellicht wordt er door aangewezen de eeuwigdurendheid van de Wet. Het waren twee tafelen; de ene had betrekking op God en de andere op de naaste. Er waren dus twee geboden. Van tien geboden

wordt er gesproken én men kan zeggen dat er twee waren, en men kan ook zeggen dat er maar één was, namelijk het gebod der liefde.

Ik heb voor mij opengeslagen liggen Mattheüs 22. In de verzen 34 en vervolgens wordt er het een en ander gezegd over de Wet, waarbij wij een ogenblik stilstaan. Er staat: *'En de farizeeën gehoord hebbende dat Hij den sadduceeën den mond gestopt had, zijn tezamen bijeenvergaderd...'* Wanneer je het voorafgaande leest, dan vind je daar dat de sadduceeën, om zo te zeggen, door de Heere Jezus waren verslagen. De farizeeën hoorden dit, en deze zijn nu van mening dat wanneer zij in aanraking met Christus kwamen, zij een heel ander figuur zouden maken. Men moet weten dat de farizeeën hoge gedachten van zichzelf hadden. Zij werden gehouden voor de besten onder het volk, en zij hielden zichzelf daar óók voor.

Er staat dat zij *'tezamen bijeenvergaderd'* waren. Hetzelfde vindt u in de tweede Psalm (vs. 2). Zij waren dus tezamen vergaderd – zoals dat blijkt uit het woord in de tweede Psalm – tegen Christus. Zó heeft de Heere Jezus geleefd. Hij had altijd de mensen tegen Zich, de voornaamste mensen, de invloedrijksten. Zó heeft Hij altijd geleefd; onder deze bedreiging heeft Hij Zijn dagen doorgebracht. Ik weet niet dat Hij hierover ooit geklaagd heeft, en *wij* zouden dat dan ook niet moeten doen. Als wij onkunde merken of opzijetting van de waarheid of vijandschap, dan zouden wij daar héél stil onder moeten wezen, en niet uit de hoogte daarover oordelen, maar een medelijdend hart moeten hebben.

Zij komen dan tot de Heere Jezus. Dat wil zeggen, zij komen niet allen, maar zij sturen iemand erop af. Er staat: *'En een uit hen, zijnde een wetgeleerde'*, enzovoort. Zij sturen iemand erop af: een wetgeleerde, een knappe man, een man die thuis was in de dingen, die geschikt was om zo'n werk te verrichten. *'Hem verzoekende'*, staat er. Dus de man kwam met een valse bedoeling. Treurig dat een mens met verkeerde bedoelingen komt, want hij vist toch achter het net. Alléén de waarheid zegeviert en al het andere, hetgeen in strijd is met de waarheid of van de waarheid afwijkt, is bestemd om onder te gaan. Maar ja, je weet het wel, waarschijnlijk bij eigen ondervinding: het gaat tenslotte de mens om één ding en dat is de handhaving van zichzelf.

Hoe zat het hier nu? Wel, de farizeeën hadden last van de Heere Jezus. Zij waren bevreesd voor hun autoriteit, voor hun gezag. Dat is

altijd een lastig ding, als een mens dat niet hebben kan; wanneer hij niet hebben kan – zoals ik dat in Zeeland weleens hoorde uitdrukken – wanneer hij niet hebben kan dat zijn licht betimmerd wordt. Als iemand uit de waarheid is (Joh. 18:37), dan kan hij dat wél hebben, want als iemand uit de waarheid is, dan is er geen middel om zijn licht te betimmeren.

Geloof u dat van het licht dat ú meent te hebben? Dat gelooft de Kerk. Wat zij ziet van haar licht? Om het kort te zeggen: Het is nooit duisternis te maken. Maar als men het zelf niet vertrouwt, ja, dan moet men opkomen voor zichzelf. Dat deden dan deze mensen.

'Meester.' De wetgeleerde is een beleefd man, opgevoed. En zo weet hij zijn diepe vijandschap tegen en afkerigheid van de Heere Jezus te bedekken, want hij doet alsof het hem ging om de instandhouding van de Wet. Het ging hem helemaal niet om de Wet, het ging hem om zichzelf! Er wordt zo dikwijls gezegd, nietwaar: 'Het is het belang van de natie', en: 'Het is het behoud van de Kerk.' Men denkt niet aan het belang van de natie en ook niet aan het behoud van de Kerk, maar men denkt aan zichzelf. Hebben jullie dat al geleerd? Hebben jullie al geleerd dat een mens altijd denkt aan zichzelf? Dat hij nooit, nooit anders gezind is? Totdat, totdat... nu? Totdat... wat is dit totdat? Totdat hij dat ziet! Dat is een punt van overtuiging. Hier eindigt een zaligmakende overtuiging.* Totdat hij dat ziet, totdat hij ziet dat het hem om niets anders ooit ging dan om de materie, om de stof. Als je dat punt nu bereikt hebt, ben je zaligmakend overtuigd, want de mens is uit de aarde aards, nietwaar? Het is allemaal zo duidelijk, maar men moet erachter gebracht worden, anders vergist men zich. Er moet geen ziertje kennis overgebleven zijn. Het moet alles duisternis geworden zijn. Dát is de rechte kennis. 'Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus' (2 Kor. 4:6).

Als het zó ligt, dan behoeft men niet veel te zeggen en men heeft ook niets te verdedigen. Want al wat men zegt, is in de grond waar. Daar kan niemand tegenop. Men kan u aan het kruis slaan, zoals dat met de Heere Jezus gedaan is, maar men kan niet op tegen wat er gezegd

* dat is, hier bereikt een zaligmakende overtuiging haar doel

is en wat er gezegd wordt. Dat is onwederstandelijk. Het is met de waarheid zo'n gemakkelijke zaak, zo'n gemakkelijke zaak, maar je moet er eerst onder komen. Van nature staat de mens erboven en nu meent hij veel van de waarheid te verstaan. Hij moet er eerst helemaal onder komen, zodat de waarheid tot hem kan afdalen en hem vanuit de put kan optrekken. Dat is het rechte en al het andere is schijn.

'Meester, welke is het grote gebod in de Wet?' Je moet weten dat een mens, deze mensen, heel veel op hadden met onderscheidingen, verdelingen, onderverdelingen en nog eens weer verdelingen en onderverdelingen, enzovoort. Dat is dikwijls de 'theologie', de 'godgeleerdheid' (niet altijd!), dat is dikwijls de 'godgeleerdheid'. En nu dacht deze man, deze knappe man: 'De Heere Jezus is een leek, Hij heeft niet gestudeerd, zoals wij. Dus ja, Hij moet nu, als ik met Hem spreek, die wél geleerd ben en die op de hoogte ben van de dingen, ja, dan moet Hij vanzelf vallen, want nog eens: Hij is niet geleerd, en Hij weet het niet en Hij kan het ook niet zeggen.'

Zo komt deze man nu tot de Heere Jezus. Ben je óók zo tot de waarheid gekomen? O, wat ben ik dikwijls zó tot de waarheid gekomen. Julle ook? Dat noemt men verwaandheid en waangeloof. En er schiet niets van over en er mag ook niets van overschieten. En als een mens dan dat punt bereikt heeft waar ik zo-even over sprak, als een mens dan dat punt bereikt heeft, dan zegt hij: 'Ik ben onvernuftiger dan iemand, en ik heb geen mensenverstand; en ik heb geen wijsheid geleerd, noch de wetenschap der heiligen gekend' (Spr. 30:2, 3). Zo gaat dat. Dus de Heere maakt de vlakke velden. Vergeet het maar niet, want een mens kan zich gemakkelijk, uiterst gemakkelijk bedriegen.

'Welke is het grote gebod?' Nu, daar hoeft de Heere Jezus niet lang over na te denken. De Heere Jezus was een eenvoudig Mens, en de leer van een eenvoudig mens is ook altijd eenvoudig. Dus Zijn antwoord is eenvoudig en helder tegelijkertijd, helder... helderder dan het licht van de zon. Dat zijn zo de kenmerken van een eenvoudig mens. Zijn leer is hoogst eenvoudig en hij doet ook zijn best niet om het aannemelijk te maken, nog veel minder om een ander te overtuigen. Want hij weet heel goed Wie het is Die een mens overtuigt, maar hij spreekt het maar uit, en wie het verstaat, dit verstaat, die is er dan goed mee.

'Gij zult liefhebben den Heere uw God met geheel uw hart en met geheel uw

ziel en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is: *Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfven. Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.*’ Dus voor de Heere Jezus bestaat er geen onderscheiding. Hij noemt twee geboden. En zoals ik al gezegd heb: in de grond zijn deze twee geboden maar één gebod, het gebod der liefde. Maar de Heere Jezus zegt dan: ‘Gij zult liefhebben God...’ Wat is God lief te hebben? Tussen haakjes: de Heere Jezus geeft hier een regel van een godzalig en van een rechtvaardig leven en dat begint met de liefde Gods. Het is zo de moeite waard om dat alles op te merken. En ik zal je zeggen waarom ik dit zeg. Als je begenadigd bent, dan ligt deze leer zo in je ziel, helemaal wat de grond betreft, maar het is voor jezelf niet zo duidelijk. En in de tweede plaats, je wordt geroepen somtijds om te spreken, en hiervan is het gevolg dat je tegengesproken wordt, en dat geeft grote verwarring. Nu raakt een mens daardoor niet omver, maar het geeft toch verwarring. Nu, en zo komt het dat hij somtijds moeite heeft zich uit te drukken. Er zijn mensen die veel minder weten dan je uit hun woorden zou opmaken, en er zijn mensen die veel beter weten dan je uit hun woorden zou opmaken. Het ligt zó in het hart en nu wordt het van het hart af gezegd. Als je wat zegt, als je wat zegt tegen je naaste over de eeuwige dingen, spreek dan altijd van je hart af! Waarom is het dikwijls zo moeilijk om het aan te horen, dat je zegt: ‘Ja, maar, waar wil deze man, waar wil deze vrouw, waar wil dit jongmens eigenlijk naartoe?’ Spreek toch van je hart af! Dat is het eenvoudigste en je bent gauw klaar. Je hebt niet al te veel woorden nodig.

Dus de Heere Jezus zegt: God lief te hebben, dat is het eerste. En wat is dat nu, God lief te hebben? Dat is achting voor Hem te hebben. Dat is Hem eer toe te brengen, dat is Hem gehoorzaam te zijn, dat is in Hem te eindigen, dat is gemeenschap met Hem te hebben. Dát is God lief te hebben, en dat is dan volgens de Heere Jezus het eerste gebod, het eerste en het grote. Het eerste omdat de liefde Gods aan de liefde tot de naaste voorafgaat; en het grote gebod omdat het God tot voorwerp heeft.

‘Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfven.’ Uw naaste, dat is je medemens, liefhebben als jezelf. Wat is je naaste lief te hebben? Achting voor hem te hebben! Achting en hem te respecteren. Dit sluit veel in, want je moet hem

zien als een schepsel van God, al zou hij ook nóg zo laag gekomen zijn, nóg zo diep gezonken zijn, hij is altijd nog een schepsel van God, een schepsel dat naar Gods beeld geschapen is. Wie dat vergeet, die veronachtzaamt de waarheid. En zijn naaste lief te hebben, dat is: hem te eren, zonder in hem te eindigen. (Wij zijn in staat vandáág onze naaste te verachten, mórgen hem zo hoog te stellen dat wij ons vertrouwen op hem zetten; dan eindigt men in zijn naaste.) En de naaste het Evangelie te verkondigen. Of hem terecht te wijzen zonder er anderen over te spreken. Hem te helpen met elkaar, hem te spijzigen als dit nodig is, hem te kleden, enzovoort. Dat is zijn naaste lief te hebben.

En dan wordt er gezegd: ‘...als onszelven.’ Dat betekent: vurig, hartelijk, oprecht, voortdurend.

De mens spreekt over naastenliefde, nietwaar? Er is geen naastenliefde, er is in de gehele wereld geen naastenliefde, behalve in het hart van een begenadigd mens. Er is geen naastenliefde. ‘Nu ja... maar ik heb toch mijn moeder en mijn vader lief, mijn vrouw, mijn kind...’ Er is geen naastenliefde. Als je het niet verstaat, laat het dan liggen en denk er over na. Misschien wordt het je later duidelijk. Kijk, er zijn twee mensen, zij zijn al jaren met elkaar bevriend geweest, maar de een komt er toe om de ander te beledigen, en daar heb je het: de vriendschap is verbroken, en zo menigmaal gebeurt het dat er haat voor in de plaats komt. De liefde onder de mensen is altijd de zucht naar loon. Men moet er iets voor terug hebben. Dat wil dan zeggen: men moet er altijd iets voor terug hebben. Bij een begenadigd mens is dat wat anders, want die heeft alles en die hoeft nooit terug te hebben omdat hij alles heeft, en omdat hij alles heeft komt het er niet op aan of hij wat terug krijgt, ja dan nee.

‘Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.’ Alles wat in de Bijbel aangetroffen wordt als gebod heeft eigenlijk deze strekking: de liefde, *de liefde*. Dat is de bedoeling van de Heere Jezus. Je moet er goed op letten dat de schriftgeleerde niet gevraagd heeft: ‘Wat moet ik doen opdat ik zalig worde?’, maar de schriftgeleerde heeft gevraagd: ‘Wat is het grote gebod?’ Hij heeft naar de Wet gevraagd zonder meer. Had hij gevraagd: ‘Wat moet ik doen opdat ik zalig worde?’, dan zou hij een ander antwoord hebben ontvangen.

Nu, de schriftgeleerde had het antwoord gekregen, en het was anders uitgevallen dan hij zich had voorgesteld. Dat doet het altijd. U hoeft

nooit iets tegen de waarheid te ondernemen, en niemand hoeft ooit iets tegen de waarheid te ondernemen, *het is altijd verlies op het einde*. De waarheid heeft het gewonnen, heeft het altijd gewonnen, heeft het op Golgotha gewonnen en nu is het gekomen om te overwinnen. Johannes zegt in Openbaring: ‘En Hij ging uit overwinnende, en opdat Hij overwon’ (Openb. 6:2).

Zo liggen de dingen. Dus maak dat je wegkomt voor de waarheid, dat je haar uit de weg gaat en dan doet ze niets anders dan goed aan je. Wil je je verzetten, je zult ondervinden dat het verzet minder is dan van een kruik die tegen een steenrots te pletter geslagen wordt.

Dit alles is dus de volmaakte eis. Nu heb ik het je al gezegd: Er is in de wereld geen naastenliefde, maar we zijn er hier niet mee vanaf, want er móét naastenliefde zijn. Dat eist God. Er móét naastenliefde zijn. En nu moeten wij uit deze eis eigenlijk onszelf leren kennen, en dat beschrijft Paulus: ‘Door de Wet is de kennis der zonde’ (Rom. 3:20), en dan gaat het de goede kant op. Als wij door de eis die ons gesteld is, onszelf leren kennen, dan gaat het de goede kant op, en deze kennis – de kennis van onze ellende – wordt ons gegeven door de Heilige Geest. Maar deze kennis die de Heilige Geest ons geeft door de Wet is een totaal vreemde kennis, die wij niet hebben gehad en die wij niet hebben gezocht, waar wij integendeel afkerig van waren.

Wanneer de Heilige Geest ons door middel van de Wet de kennis van onze ellende waarin wij ons bevinden, geeft, dan komen wij tot onszelf. In onszelf worden wij dan gebracht, zoals je dat leest in de gelijkenis van de verloren zoon: ‘Tot zichzelf gekomen zijnde’ (Luk. 15:17). In onszelf worden wij gebracht, en daar zien wij dan wat wij zijn, wat wij altijd geweest zijn. En als je mij vroeg wát, of ik het in het kort kan zeggen wat men ziet, dan zou ik dit antwoord voor je hebben: Dan zie je de mens der zonde. Heb je nu ooit de mens der zonde gezien, dan heb je jezelf leren kennen.

Dit is een kennis die gepaard gaat met droefheid naar God, zoals de apostel Paulus schrijft: droefheid naar God (2 Kor. 7:10) Het is een kennis die gepaard gaat met zelfvernedering. Dat spreekt vanzelf. Als een mens in zichzelf de mens der zonde gevonden heeft, dan houdt hij zich niet meer staande tegenover de Heere, maar hij rechtvaardigt de Heere en hij beschuldigt zichzelf, hij verdoemt zichzelf. Het is een kennis

waarvan men nooit genoeg heeft, en wij staan naar de vermeerdering daarvan, als wij haar eenmaal ontvangen hebben. Het is een kennis die ons rusteloos doet zijn buiten Christus, zodat wij niet kunnen rusten voordat wij in Christus zijn.

Ik dacht toen ik vanmiddag deze dingen overwoog: Ja, dat is ook waar. De meeste mensen stellen een leer vast, en dan kunnen zij in de leer heel wat vertellen, bijvoorbeeld dit, dat het niet nodig is om in Christus te zijn en gerechtvaardigd en geheiligd te wezen. Dat is een leer die de mensen zelf vaststellen kunnen. Maar als de Heilige Geest je leidt, wat kun je dan? Dan kun je niets, dan kun je niets vaststellen. En als de Heilige Geest je leidt, hoe het dan gaat, dat kun je in de Bijbel, dat kun je in Johannes 16 vinden: 'En Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde' (vs. 8). Wat is dat? Kijk maar aan de rand.* Dát is het, dat de Heilige Geest toont dat buiten Christus alles zonde is. Dat is nu het verschil of u nu een eigen leer hebt of dat u de Heilige Geest hebt. Dat is het verschil, dat is het grote verschil. De meeste mensen die voor goede christenen doorgaan, hebben een eigen leer, en er zijn enkele mensen die de Heilige Geest hebben en door Hem zijn geleerd, zodat zij leren bidden wat wij gezongen hebben:

HEER', ai, maak mij Uwe wegen
Door Uw woord en Geest bekend. (Ps. 25:2)

Dus ik hoop dat u er iets van mocht meenemen, dat wat ik u gezegd heb u tot sterkte geweest is of dat het uw achterdocht groter gemaakt heeft als er reden voor is. En let nu altijd op het verschil dat ik u zo even genoemd heb: wij zijn er altijd op uit om zelf een leer te stellen, nietwaar? Wel, wel, wel, als ik daaraan terugdenk, wat was ik er toch zelf dikwijls op uit om een leer te maken. Dan moet ik tot mijzelf zeggen én om mij heen van degenen met wie ik in aanraking kwam: het was merkwaardig, zo'n hand als men er van had om een eigen leer te maken. Men moet helemaal geen eigen leer hebben; want als een mens door de Heilige Geest wordt bearbeid, begint het heel gauw met de vraag: 'Wat moet ik doen opdat ik zalig worde?' (Hand. 16:30). En als de Heilige

* de kanttekeningen in de Statenvertaling

Geest werkelijk de zaligheid van iemand beoogt, dan rust Hij niet voordat de mens gebracht is daar waar hij niets meer te vertellen heeft, waar hij niets meer weet, waar hij niets meer kan, en waar hij ophoudt zelf te werken, zodat de Heilige Geest het alles doet.

Deze kennis van de Wet, waar ik nu maar een paar woorden over gesproken heb, is volstrekt noodzakelijk. Waarom is deze kennis noodzakelijk? Omdat anders een mens nooit tot het allerdiepste van zichzelf komt. Daarom is deze kennis noodzakelijk. Je hoort het: Hoe komt het dat de mensen niet van hun hart af spreken? Je krijgt redeneringen, *redeneringen*. Hoe komt dat? Zij zijn nooit gekomen tot het diepste, diepste punt van hun ziel. Daar is dat licht niet gevallen in dat diepste van dat diepe. In de ziel is dat licht niet gevallen, en nu kunnen zij niet van hun hart af spreken. En in de tweede plaats, als men deze kennis van de Wet niet heeft, dan scheidt men ook nooit van zichzelf, niet van de Wet als een verbond der werken, niet van de vorst der duisternis, niet van de wereld, niet van de zonden.

Gezongen: Psalm 25:4, 5 en 6.

Gebed:

Dat wij, Heere, door Uw genade diep beseffen dat wij door U onderwezen moeten worden, en dat alleen dit onderwijs goed is; dat Uw onderwijs overeenkomt met Uw Woord, en dat waar dit onderwijs ontbreekt, wij wel veel kunnen zeggen, maar dat er dan ook geen woord is dat wij spreken of het is in strijd met Uw Getuigenis. Ja, laat ons dan nederig vragen: 'HEER', ai maak mij Uwe wegen door Uw Woord en Geest bekend.' Het is Uw belofte: 'Wie Hem need'rig valt te voet, zal van Hem Zijn wegen leren.' En er is niet een van Uw kinderen door wie dit Woord wordt tegengesproken.

Zegen wat wij overdacht hebben, Heere. Breng het in de zin van onze gedachten terug. Laat het dan een goede nawerking en uitwerking hebben. Geef dat het ons mag vasthouden.

Amen.

Dr. H.F. Kohlbrugge over de eerste vragen van de Heidelbergse Catechismus

Mijn geliefden, wil toch allen, en vooral de jongeren onder u, voor wat ik u in de grootste eenvoud meedeel, een open oor hebben, want wat ik u verkondig is het zuivere Evangelie van Gods Woord, dat alleen ter zaligheid leidt! Wij hebben daarvoor van nature geen hart. De volwassenen geven zich er niet graag rekenschap van hoe het met hen staat. Zij zeggen: 'Laat mij toch in vrede, ik heb zulk onderwijs nooit genoten, ik ben geen geleerde, ik mis het heldere verstand dat men nodig heeft om de leer der waarheid te begrijpen.' Dus: 'Laat mij in vrede en laten wij over iets anders spreken!' En de kinderen? Ach, zij laten spoedig hun schone Catechismus met stof bedekt in een hoek liggen en zij hebben er geen vermaak in zich daarin thuis te voelen. Alle lust om zich daarin te oefenen ontbreekt. Het is dus Gods gave, het werk van de Heilige Geest, als wij een hart voor deze zaak krijgen.

Laten wij dan het oog slaan op de eerste vraag en antwoord van de Catechismus, een vraag waarover wij te leren zullen hebben tot aan onze laatste snik: 'Wat is uw enige troost in leven en in sterven?' En met deze vraag, wat is *uw* enige troost, kom ik tot u allen: wat is *uw* enige troost?

Het 'mijn' en 'dijn', wat speelt dat een grote rol in de wereld! Hier, in de eerste vraag van onze Heidelbergse Catechismus, wordt van een eigendom gewag gemaakt waar een kind zich weinig om bekommert en de volwassene nog minder. Wanneer er van *uw* kleding of van *uw* vermogen wordt gesproken, dan let u daar wel op! Hier is echter van een andere eigendom sprake. Hier is sprake van de zaligheid van de ziel en van de eeuwige gelukzaligheid, van de ganse hemel, die u met zijn lieflijk licht tegemoet straalt. De gehele rijkdom van de volzalige God, de eeuwige heerlijkheid wordt u daarin aangeboden en als het ware in de hand gelegd. En als u uw Catechismus opent, staat dat alles in volle pracht en heerlijkheid voor u.

Onze weg loopt, zolang wij hier beneden zijn, door de vallei der doodsschaduwen, door het jammerdal. Wij moeten gaan door dit leven, dat niet anders is dan een gestadige dood. Dat dit leven vol moeite en verdriet is, ondervindt het kind al in het ouderlijk huis. Soms schijnt de

zon wel een ogenblik, maar spoedig trekt er weer een onweer op aan de hemel. Nooit is hier op aarde blijvende rust. En heeft men eens voor enige ogenblikken vrede en rust, spoedig komt er weer iets tussen om die liefelijke vrede te verstoren.

Hoe komt men door dit leven met al zijn moeiten en zorgen? Hoe kan men nochtans zijn levensweg getroost en moedig bewandelen en, als het laatste uur is geslagen, het moede hoofd met vrede en vreugde neerleggen? Zie, daar hebt u nu het heerlijkste antwoord op deze noodkreet in de eerste vraag en antwoord van uw Catechismus.

Maar als u dit leest en overdenkt, zegt u misschien: 'Ja, dat is alles wel zeer liefelijk en heerlijk, maar is dat alles nu ook *mijn* troost? En u mist de moed dit vrijmoedig de Catechismus na te zeggen, ofschoon er van Gods kant niets meer in de weg staat.

Hoe lang heeft Gods genade en lankmoedigheid zich al niet aan u verheerlijkt, hoe lang is u al niet het eeuwige, zaligmakende Evangelie gepredikt! Nochtans, hoe weinigen wagen het te zeggen: *Mijn* troost, *mijn* enige troost in leven en in sterven! Zolang u leeft is echter voor u de deur van het heil nog niet gesloten. Om dit *mijn* te kunnen uitspreken, te kunnen zeggen voor het aangezicht des Heeren en Zijn heilige engelen: dit is mijn enige troost in leven en in sterven, dat is de zaak, waarom het u allereerst te doen moet zijn en die u niet missen kunt, zal het eeuwig wel met u zijn.

Er zullen er zeker wel onder u zijn, die spreken: 'Zie, dat is waar', en: 'Leraar, hoe durft u er aan te twijfelen dat wij daaraan ook niet werkelijk deelhebben?' Ach, geliefden, of u er werkelijk deel aan hebt of niet, dat blijkt dikwijls uit schijnbare kleinigheden. Zo komen we ongemerkt tot het derde stuk dat wij nodig hebben tot onze zaligheid, namelijk het stuk van de dankbaarheid. En dan leg ik u die meent dat het een uitgemaakte zaak is dat u ook voor uzelf deel hebt aan het heil des Heeren, ofschoon u nooit door de Heilige Geest verootmoedigd en verbroken bent geworden, nu de ernstige vraag voor of werkelijk de liefde tot God en de naaste in uw harten aanwezig is of niet.

Anderen zullen zeggen: 'Nee, nee, ik heb er geen deel aan voor mijzelf, ik heb noch liefde tot God, noch liefde tot de naaste, en mij ontbreekt alles. En hoe moet ik het krijgen?' Dezen roep ik toe: het wordt u

aangeboden, u behoeft de moed niet te verliezen. En deze leer, die u geschonken wordt, dit hemelse onderwijs, is toch meer waard dan honderdduizend gulden.

‘Ja’, zult u antwoorden, ‘voorzeker, leraar, u hebt gelijk, maar als ik honderdduizend gulden ontvang, kan ik die zien met mijn ogen. Ik zie er echter niets van of deze mij geschonken leer werkelijk waarheid is.’ Daarom breng ik deze leer der zaligheid, de leer van Christus, tot u en ik roep het u toe, zonder op het zichtbare te zien: zij geldt ook u, deze kostelijke leer. ‘Maar’, zo wordt tegengeworpen, ‘leraar, u hebt toch ons gezegd dat het derde stuk ons ontbreekt en daarmee hebt u toch uitgesproken dat wij geen deel aan de zaak hebben, dat wij buitengesloten zijn, dat wij niet zalig kunnen worden?’ Zo blijkt dan uit al zulke redeneringen, geliefden, dat het u in de grond nergens anders om te doen is, dan om uzelf te handhaven.

Ja, zeker, de Catechismus gunt ons wel de hemelse zaligheid, maar, u, volwassene, jij, jong kind, voordat wij aan deze heerlijkheid voor onszelf deel hebben en er van kunnen genieten, moet de Heilige Geest ons op het kleine kinderbankje, op het armezondaarsbankje brengen, en dat voor ons hele leven, omdat wij alleen daar de heerlijkheid van Christus’ leer kunnen zien en alleen daar er recht van kunnen genieten.

De kennis van onze ellende bestaat niet daarin dat wij onze zonde uitbazuinen in de wereld en zo doende roemen in onze schande, zonder enige droefheid, maar eerder met enig welbehagen. Want de kennis van onze ellende bestaat in een verbroken gemoed, in een verbrijzeld hart, in een hartelijk leedwezen over de zonden, zoals de Catechismus het noemt, in een diepe droefheid daarover dat wij tegen de Heere hebben gezondigd en Zijn heilig gebod hebben overtreden.

Daarom wordt ons zo treffend gevraagd: ‘Waaruit kent gij uw ellende?’ Daarmee begint de Catechismus, opdat wij zouden blijven staan bij het woord van de apostel Paulus: ‘Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?’ (Rom. 7:24) Ja, daar moeten wij blijven staan, en er komt geen tijd in ons leven dat wij in de kennis van onze ellende volleerd zijn en het eerste stuk van onze Catechismus achter de rug hebben en met terzijdestelling daarvan, nu tot het tweede stuk kunnen overgaan.

Fragmenten uit: De eenvoudige Heidelberger, blz. 111 e.v.